

Foto: Georgios Kollidas / Dreamstime

100 år med kommunister i Kina

Det er et århundrede siden, at Kinas kommunistiske parti blev grundlagt. Partiet har haft store op - og nedture - men i dag har det fuld kontrol med Kina.

af Stig Thøgersen

I festtaler går man tit let hen over fødselarens mindre pæne sider. Man bliver ved de rosende ord og gode fortællinger.

Den tradition holdt den kinesiske leder Xi Jinping ved lige, da Kinas Kommunistiske Parti (KKP) fejrede sin 100-års fødselsdag i juli. Xi Jinping talte til 70.000 veldisciplinerede tilhørere på Den Himmelske Freds Plads i Beijing, hvor Mao Zedong udråbte Den

Faktisk var det kun under de første år af Kulturrevolutionen (1966-1976), at selve partiapparatet var truet

Kinesiske Folkerepublik i 1949, og hvor hæren nedkæmpede demokratibevægelsen i 1989.

I dag kan Xi Jinping se ud over et Kina, hvor KKP har fuld kontrol over statsapparatet, militæret,

retsvæsenet, medierne og de vigtigste økonomiske sektorer, og hvor han selv ser ud til at have fuld kontrol over KKP. Og hans tale bar netop præg af, at partiet aldrig har været mere selvsikkert end nu.

“For et århundrede siden var Kina i

tilbagegang og visnede væk for verdens øjne. I dag er det billede, som landet præsenterer for verden, et billede af en blomstrende nation, der går fremad med et ustyrligt momentum imod fornyelse.”

De ufattelige lidelser, som KKPs ledere påførte landet under udrensningerne i 1950'erne under den fejlslagne strategi 'Store Spring Fremad', den efterfølgende sultkatastrofe (1958-1962) samt Kulturrevolutionen (1966-1976) blev forbi-gået i tavshed. Det samme gjorde alle de interne magtkampe og folkelige protester. KKP kontrollerer fortællingen om sin egen historie benhårdt og stempler al kritisk historieskrivning som "historisk nihilisme".

Et elitært parti

KKP kan se tilbage på et århundrede, hvor dets politiske linje er skiftet mange gange, men hvor dets organisatoriske struktur er forblevet næsten stabil. Faktisk var det kun under de første år af Kulturrevolutionen (1966-1976), at selve partiapparatet var truet.

Det er da også i den organisatoriske styrke, at vi skal finde årsagen til KKP's solide greb om det kinesiske samfund. KKP er bygget op efter leninistiske principper med en strengt hierarkisk kommandogang og en forventning om fuld loyalitet over for partitoppens beslutninger. Partiet har nu over 95 millioner medlemmer fordelt på omkring fem millioner partceller, og det er direkte repræsenteret overalt, hvor beslutninger skal føres ud i samfundslivet: i alle offentlige institutioner og virksomheder, i alle større private foretagender, i boligområder og så videre.

Internt i partiet gælder princippet om demokratiske centralisme, hvor de lavere niveauer skal høres, hvorefter det centrale niveau træffer beslutningerne, som alle partimedlemmer derefter skal adlyde. I virkeligheden har menige partimedlemmer næsten ingen magt, men de kan være utrolig nyttige til at overvåge implementeringen af partiets politik i dens yderste led, hvilket vi blandt andet har set under corona-epidemien. KKP anså fra sin spæde start i 1921 sig selv som et avantgardeparti – som en fortrop for Kinas oprindeligt meget lille arbejderklasse, der var udset til at gennemføre den socialistiske revolution.

På Mao Zedongs tid fyldte arbejdere og bønder stadig godt op i partiets rækker, men efter hans død er den sociale sammensætning ændret. KKP går stadig efter at rekruttere avantgarden, men det handler nu om den samfundsmæssige elite i langt bredere perspektiv: de unge veluddannede akademikere og teknikere, de succesfulde entreprenører og de dygtige embedsmænd.

I 2019 så man for første gang, at et flertal af partiets medlemmer havde en videregående uddannelse, hvilket kun gælder for 9 procent af befolkningen som helhed. Kvinder er stadig klart underrepræsenterede, specielt i toppen af partiet, der udelukkende består af mænd, men i de sidste år er der kommet flere unge veluddannede kvinder med.

KKP's virkelige kunststykke har således været, at det siden 1990'erne er lykkedes at integrere stort set hele samfundets top i partiet, så man har undgået, at der opstod alternative og eventuelt rivaliserende eliter.

Det er svært at blive medlem af partiet. Kun omkring 10-15 procent af ansøgerne bliver optaget, men når man først er inde, har man adgang til netværk og informationer, der kan være vældig nyttige i karrieren. Der findes både embedsmænd og erhvervsfolk, som ikke er partimedlemmer, men de er undtagelser. KKP fungerer som en velsmurt politikmaskine og som samlingspunkt for samfundets økonomiske, politiske og kulturelle top. Tidligere var mange partimedlemmer reelt passive eller deltog måske for et syns skyld i et møde en gang imellem.

Xi Jinping kan glæde sig over, at kineserne ser ud til generelt at være tilfredse med partiets enevældige styre.

Xi Jinping har strammet op på den front, og forventningerne til medlemmernes aktivitetsniveau og aktive opbakning til partiets ideologi er øget.

Man forventes at deltage i intensive studier af Xis tanker og være aktiv i de mange kampagner, og antallet af partimedlemmer, der får en disciplinærstraf, er mere end fordoblet under Xi. Man skal vide, at det er et privilegium at være partimedlem.

Hvad der foregår på partiets højere niveauer, for eksempel i den absolutte top, der består af de syv medlemmer af politbureauets stående udvalg, er uigennemskueligt. Man kan gisne om eksistensen af fraktioner og personlige netværk, og der kan løbe rygter om, hvem der er korrupt på hvilke måder, men reelt ved hverken Kinas borgere eller Vestens Kinaforskere ret meget om det indre liv i partitoppen, og de politiske holdningsforskelle er nærmest usynlige. Både udadtil og indadtil er det Xi Jinping, der tegner partiet.

Tilfredshed med enevældet

Xi Jinping kan på fødselsdagen glæde sig over, at kineserne ser ud til generelt at være tilfredse med partiets enevældige styre. Det er i hvert fald det billede, der konsistent fremgår af både kinesiske og vestlige opinionsundersøgelser. Det gælder nok ikke, hvis man spørger uigurerne i

Xinjiang eller ungdommen i Hongkong, men den gennemsnitlige hankineser har over de seneste par årtier oplevet en betydelig fremgang i velstand kombineret med social stabilitet. Specielt pandemien bliver effektivt brugt af KKP til at overbevise befolkningen om, at andre politiske systemer, og specielt de demokratiske, er langt ringere til at løse pludseligt opståede kriser.

Det har dog været et konstant problem for KKP, hvordan det som eliteparti kan indoptage befolkningens krav i den politiske proces og dermed undgå social uro. Mao Zedong brugte udtrykket ”masselinjen” som betegnelse for KKP's relation til befolkningen.

Partiet skulle stole på massernes visdom, som det skulle fortolke gennem det marxistisk-leninistiske teoriapparat og derefter transformere til konkret politik. I praksis var det en model, der udelukkede befolkningen fra direkte indflydelse på beslutningerne, og den ledte partiets ledelse direkte ind i maoismens ekkokammer.

Fra midt i 1990'erne og frem til Xis magtovertagelse blev der i stedet eksperimenteret med, hvad KKP selv kaldte ”konsultativt demokrati”. Ideen var, at ledelsen skulle holde sig orienteret om folkets krav, klager og ønsker gennem blandt andet lokalvalg, borgerhøringer, klagecentraler, opinionsundersøgelser, kritiske journalister, problemorienteret samfundsforskning og NGO'er. Systemet var ikke mere demokratisk, end at de endelige beslutninger stadig blev taget af KKP, men der foregik reelle konsultationer, og ikke siden de tidlige 1930'ere har Kina haft en periode med mere politisk dynamik. Man kunne dengang se flere spirer til et civilsamfund i kinesisk version.

Den øgede politiske deltagelse førte dog til nye krav om politiske og personlige rettigheder. Antallet af strejker, demonstrationer og kritiske medieindlæg steg, og det er tydeligt, at Xi Jinping ikke har ønsket at gå videre ad den vej. Under hans ledelse er både medier, NGO'er, kritiske intellektuelle og valgeksperimenter blevet grundigt stækket til fordel for en kommandolinje, der samler alle politiske beslutninger i toppen,

Xi Jinping er i gang med at konsolidere sin og partiets magt både gennem en ideologisk oprustning.

konturer af Xis alternativ, men det ser ud til, at han primært satser på inspektionshold fra de højere niveauer, der skal undersøge, om lokale institutioner og magthavere lever op til ledelsens krav, herunder om der er stor folkelig utilfredshed med dem. Det er en model, der er blevet brugt i kampagnen mod korruption, og den er åbenbart i gang med at blive udbredt til andre felter, men det har tidligere vist sig svært for partiet at korrigere sine egne fejltagelser uden reelle folkelige input til den politiske proces.

Hvad vil Xi Jinping og KKP fremover?

Xi Jinping er i gang med at konsolidere sin og partiets magt både gennem en ideologisk oprustning og gennem konkrete økonomiske og sociale politikker.

På den ideologiske front spiller Xi konsekvent det nationalistiske kort, hvor al negativ omtale af KKP fortolkes som et angreb på Kina som nation. Udenlandsk kritik tages som udtryk for, at Vesten, og især USA, ser med uvilje og misundelse på Kinas fremgang, mens indenlandske kritikere præsenteres som marionetdukker for Vesten.

Det er måske tydeligst i Hongkong, hvor ”sammenstværgelse med udenlandske magter” er et hyppigt anklagepunkt mod den demokratiske opposition, men argumentet fungerer også overfor eksempel menneskerettighedsadvokater og kunstnere i selve Kina. Nationalismen finder klangbund i en stor del af befolkningen, som accepterer den grundlæggende fortælling om, at det er KKP, der har muliggjort Kinas historiske rejse fra et undertrykt halvkolonialt samfund til en global stormagt.

Partiets ideologi handler dog om mere end nationalisme. Den officielle betegnelse er

Foto: Wisconsinart / Dreamstime

”Xi Jinpings tænkning om socialisme med kinesiske særtræk i den ny tidsalder” – et begreb, som blev indskrevet i den kinesiske forfatning i 2018, og som netop er blevet gjort til obligatorisk emne i det kinesiske uddannelsessystem.

Det er svært at sammenfatte Xi Jinping-tænkningen kort, da den ikke fremstår særlig systematisk, men udover nationalisme er kernen en fortsat bekendelse til statsocialisme og partiets magtmonopol kombineret med en konservativ moralsk tilgang.

Det er svært at forestille sig, at Xi Jinping-tænkningen skulle få den store tiltrækningskraft uden for bureaukratiet, men på den socio-økonomiske front kan KKP godt sikre sig folkelig opbakning. Den kinesiske befolkning opregnede i mange år tre problemer som de mest alvorlige: korruption, miljø (især forurening af luft, vand og fødevarer) og den stigende kløft mellem rig og fattig, herunder ulighed i adgang til sundhedsydelser og pension. Derfor er det ikke overraskende, at Xis første mærkesag blev kampen mod korruption, som siden hans magtovertagelse er blevet ført med alle midler.

På det økonomiske felt har partiet opstillet to langsigtede mål: at opbygge et ”rimeligt velstående samfund” inden 100-års dagen i 2021 og at ”bygge et moderne socialistisk land, der er velstående, stærkt, demokratisk, kulturelt veludviklet og harmonisk” inden Folkerepublikkens 100-års jubilæum i 2049. Det første mål anses for opfyldt, idet Xi erklærede absolut fattigdom for udryddet et halvt år inden jubilæet. Opfyldelsen af det andet mål bygger selvfølgelig delvist på fortsættelsen af den økonomiske vækst, om end ikke nødvendigvis i samme takt, men der er også tegn på, at der er en ny model for økonomisk omfordeling undervejs.

Fordelingen af velstand i Kina er præget af voldsom ulighed, både når det gælder indtægter og formuer, og det spiller dårligt sammen med Xis betoning af, at Kina stadig er et socialistisk land. Det er derfor ikke overraskende, at han for nylig kom med stærke signaler om, at uligheden skal reduceres. Planerne er endnu ikke blevet

konkretiseret, men vil helt sikkert indeholde en revision af skattesystemet. Kampagnen mod den allestedsnærværende korruption, som flere tidligere partiledere betegnede som en trussel mod partiets eksistens, har været en vindser for Xi. Reelle indgreb mod social og økonomisk ulighed kan på samme måde øge hans folkelige opbakning. Men ligesom korruptionskampagnen har skaffet ham mange fjender indenfor det politiske apparat, kan omfordelingen skabe problemer med den økonomiske elite. Det bliver interessant at følge udviklingen.

Man siger tit, at vi i Vesten har nemmere ved at forestille os jordens undergang end kapitalismens endeligt. På samme måde finder mange kinesere det meget svært at forestille sig deres land uden KKP.

Det er ikke så underligt. Det er lykkedes partiet at stække stort set al indenlandsk kritik og knuse ethvert tilløb til alternativ politisk organisering. Der er kriser i periferien (Tibet, Xinjiang, Hongkong), men det er ikke noget, der rykker ved det hjemlige magtmonopol, og på den internationale scene kan KKP glæde sig over en stigende anerkendelse fra andre autoriteter stater og udviklingslande på trods af – eller måske på grund af – konflikterne med USA, Europa og Japan. Man undrer sig derfor ikke over Xi Jinpings selvtilfredse smil, da han i juli skuede ud over Den Himmelske Freds Plads.

Stig Thøgersen er professor emeritus ved Institut for Kultur og Samfund på Aarhus Universitet.